

Sisällys

1. Dokuwiki.....	2
1.1. Wikien periaate yleisesti	2
1.2. Yleistä Dokuwikin kanssa työskentelemisestä	3
2. Sisäänkirjautuminen ja rekisteröityminen käyttäjäksi	3
3. Uuden ARTIKKELIN (sivun) luominen wikiin.....	4
3.1. Automaattiset vedokset.....	5
4. Linkitys	5
4.1. Yleistä linkeistä netissä	5
4.2. Artikkelien väliset linkit (Sisäinen linkki).....	6
4.3. URL-linkit (Ulkoinen linkki).....	6
4.4. Tiedostolinkit.....	7
5. Kuvat	8
5.1. Pääkuva artikkelin alkuun	8
5.2. Kuva tekstin sekaan, teksti kiertää ympäri	9
5.3. Linkitys kuvan alkuperäiskokoon pienennetystä kuvasta.....	9
5.4. Kuvateksti.....	10
6. Keskustelun lisääminen artikkeliin.....	10
6. Lähdeviittaukset.....	12
7. YouTube-videot.....	13

1. Dokuwiki

Lammaswikin alustaksi valittu Dokuwiki-alusta on vankan yhteisön tukema ja kehittämä, ilmainen, vapaan lähdekoodin wiki-alusta.

Dokuwikin etuja ovat sen helppo toiminnallisuuksien laajentaminen ilmaisilla plugin-lisäosilla. Toinen merkittävä etu on kaiken sisällön helppo siirtäminen tai varmuuskopiointi, koska kaikki artikkelit tallentuvat Muistiollakin avautuvassa txt-tiedostomuodossa.

Alusta mahdollistaa laajentamattomanakin mm.

- oman ulkoasun template-ulkoasumalleilla; valitun mallin voi myös vaihtaa tulevaisuudessa kohtuullisen helposti (edelliseen malliin tehty räätälöinti saattaa vaatia lisätyötä)
- kattavasti perustoimintoja
- automatisoidun käyttäjärekisteröinnin
- useamman sisältöalueen mahdollisuuden (nimiavaruus/namespace)
- suljetut osiot
- kattavan käyttäjähallinnan
- useamman wikin yhdistämiseen ”wikifarmiksi”
- luonnoksen automaattinen tallentaminen palautettavaksi vedokseksi

1.1. Wikien periaate yleisesti

Wiki on joko yhteen aihepiiriin keskittyvä kokonaisuus, tai laajempi, ”tietosanakirjamainen” tietolähde (esim. kansainvälinen Wikipedia). Molempien sisällön tuottaa kuitenkin yhteisö. Lisäksi wikiä käytetään oppimistilanteissa (esim. koulut) vaikkapa oppilastöiden tallentamisaikana.

Wiki tähtää asiantuntevaan sisältöön ja sisällön tuottamiseen. Hakemalla artikkelia aiheesta, jota ei ole vielä olemassa, useat wikit ehdottavat mahdollisuutta luoda se (vaatii luonnollisesti tunnusten hakemista).

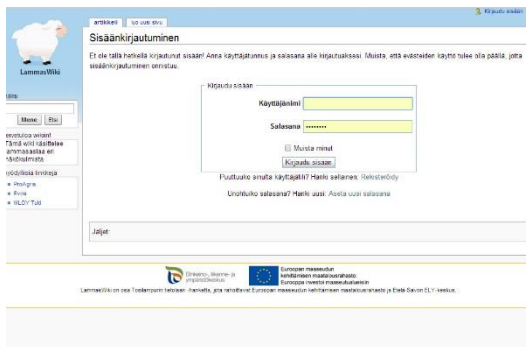
Wiki myös rohkaisee seikkailemaan tietomäärässä, runsaan artikkelienvälisen linkittelyn kautta. Lähtökohdaksi voidaan tarjota päivittyvää wikin etusivua, johon lisätään mm. päivän/viikon/kuukauden artikkeli, tai muuta ajankohtaista.

1.2. Yleistä Dokuwikin kanssa työskentelemisestä

Windowsin peruuta-toiminto (undo) toimii myös editointitilassa, sen pikakomento on **Ctrl + Z**. Normaalit leikepöydän toiminnot kopioi/liitä/kaikki (Ctrl+C, Ctrl+V, Ctrl+A) toimivat myös.

Yksi wikien peruseriaatteista on sisällön jatkuva muokkaaminen eri käyttäjien toimesta. Dokuwiki tallentaa käyttäjäkohtaisista muutoksista lokia, ja vanhemman version palauttaminen pitäisi olla ylläpitäjän toimesta tiettyyn pisteeseen asti mahdollista. Harkitse silti muutokset tarkoin, ja jos tarpeen, käy asiasta keskustelu.

2. Sisäänkirjautuminen ja rekisteröityminen käyttäjäksi

Sekä sisäänkirjautuminen että uudeksi käyttäjäksi rekisteröityminen tehdään saman linkin, oikean ylälaidan ”Kirjaudu sisään”, takaa (myös päivittäjät). Samalla näytöllä voi myös pyytää unohtuneen salasanan tilalle uuden. Voit katsella tietojasi ja muuttaa salasanaa kohdasta ”Päivitä profiili”.

3. Uuden ARTIKKELIN (sivun) luominen wikiin

luo uusi sivu

Uuden sivun (artikkelin) luomiseen on kaksi tapaa.

- Klikkaa ”luo uusi sivu” –painiketta (suositeltavampi!)
- Hae kirjautuneena hakukentällä artikkelia, jota ei ole ja painamalla ”Mene”. Klikkaa ilmoitussivulla ”luo uusi sivu” –painiketta

Kirjoita sivun nimi (otsikko) kenttään ja paina Add page -painiketta (vain kirjautuneille käyttäjille)

Add page

1. Anna artikkelille selkeäsanainen nimi. Kirjoitusasulla ei ole merkitystä, Dokuwiki muodostaa nimen annetun perusteella. Klikkaa **Add page**.
2. Editorinäköymä avautuu.
3. Kirjoita heti ensimmäiseksi tekstikentän alkuun **artikkelin otsikko**, esimerkiksi ”Lammastalous Suomessa” (sen on toki hyvä olla samankaltainen kuin kohdassa 1. annettu tiedostonimikin, mutta se ei ole välttämätöntä).
 - a. Maalaa teksti ja muodosta siitä **Saman tason otsikko*** (1-tason otsikko) klikkaamalla painiketta
 - i. Dokuwiki tulkitsee ”koodia”, jota painikkeet tuottavat, ja muodostaa sivujen elementit niin. Kaiken voi toki myös itse kirjoittaa merkkeinä, esimerkiksi otsikot muodostuvat tietystä määrästä merkkiä = tekstin molemmilla puolilla (1-tason otsikolla merkkejä on kuusi + välilyönti, ===== Lammastalous Suomessa ===== .)
 - ii. Huom., artikkelin 1-tason otsikosta tulee tämän artikkelin nimi! (ns. näyttönimi)
4. Kirjoita tai liitä seuraavaksi **teksti**.
 - a. Tekstin voi kopioida ja liittää suoraan lähteistä, mitkä sisältävät fonttimuotoiluja (Word, PDF, jne), koska Dokuwiki poistaa ne liitettäessä.
 - b. Kun teksti liitetään, sitä joutuu poikkeuksetta muotoilemaan uudelleen, koska mm. kappalejaot ja listaukset usein häviävät.
 - c. Vaikka editori tarjoaa tekstimuotoilupainikkeet, yritä välttää lihavoitinta ja etenkin kursivoitinta ja alleviivausta – nettitekstissä ne huonontavat luettavuutta.
5. Luettavuuden parantamiseksi on järkevää jakaa tekstiä **väliotsikoilla** (kappaleilla), numeroiduilla ja numeroimattomilla listauksilla, sekä mahdollisesti myös kuvilla.
 - a. Numeroidut ja numeroimattomat listat tehdään työkalurivin painikkeista

- b. **Väliotsikoilla*** merkityt tekstit toimivat Dokuwikissä ”itsenäisinä” osuuksina artikkelin sisässä, ja ne ilmestyvät klikattaviksi linkeiksi artikkelin **Sisällysluetteloon**. Väliotsikolla merkittyjä tekstiosuuksia voi myös hakea hakukoneella.
 - i. Maalaa teksti, mistä haluat otsikon muodostaa, ja paina painiketta . **Alempi otsikko** . Dokuwiki muodostaa otsikon ympärille viisi (=)-merkkiä. Voit painaa Esikatselua nähdäksesi muutoksen käytännössä.
 - c. On myös tavallista kertoa laajemmasta aiheesta väliotsikolla erotellulla lyhennelmällä artikkelin sisällä, ja linkittää siitä ”pääartikkeliin” (ks. linkityksestä kohdasta 4)
6. Muista **tallentaa** tekemäsi artikkeli. Tallentamattomat muutokset saattavat hävitä, mikäli esimerkiksi vahingossa painat selaimen back- tai forward-nappeja. Se julkaistaan wikiin tallennuksen myötä, eli artikkeleja ei voi toistaiseksi tehdä ”varastoon” tai merkitä niitä ei-julkaistuuksi.

***Otsikoinnista huom.:** voit myös käyttää otsikkotason valintaan pelkkää viimeistä H-painiketta (”Valitse otsikko”). Muista siinä vain otsikoinnin tasot, 1-taso ylimpänä. On suositeltavaa käyttää tasoja max. kolmanteen tasoon asti (yleensä vain tasoon 2), selkeyden vuoksi.

3.1. Automaattiset vedokset

Dokuwiki tallentaa automaattisesti palautettavan vedoksen artikkelista, jos poistut tahallisesti tai vahingossa selaimella muokkausruudulta tallentamatta. Sivun ylälaitaan ilmestyy painike **Muokkaa luonnosta**, jolla sen pääsee takaisin joko palauttamaan tai poistamaan. **Poista luonnos** palauttaa tallentamattoman version – muista, että palauttamasikin artikkeli tulee vielä tallentaa.

4. Linkitys

Wikin käyttämät linkit voidaan jakaa kolmeen kategoriaan:

- artikkelien väliset linkit (sisäinen linkki)
- URL-linkit (ulkoinen linkki)
- tiedostolinkit

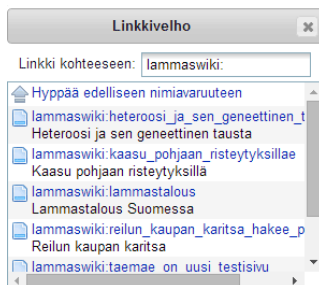
4.1. Yleistä linkeistä netissä

Linkin tulisi aina kertoa käyttäjälleen *sivua silmäilemällä* vinkki siitä, mihin se vie – siksi ei suositella käytettävän ”klikkaa tästä”, ”lue lisää”, tai epäselvää sanan osaa, kuten ”tästä”. Esimerkki: Lue tarkemmin lampaan hedelmällisyydestä.

4.2. Artikkelien väliset linkit (Sisäinen linkki)

Artikkelien välistä linkittelyä suositellaan paitsi wikin periaatetta tukien (1.1), mutta myös linkityksiin lyhennelmien ja ”pääartikkelien” välillä. Artikkelien välinen linkitys myös parantaa hakukonenäkyvyyttä.

1. Maalaa se tekstin osa, mistä haluat tehdä linkin.
2. Klikkaa **Sisäinen linkki** –painiketta työkalurivillä
3. Valitse avautuvasta ikkunasta klikkaamalla se artikkeli/sivu, mihin haluat linkittää.

4. Dokuwiki muodostaa tekstin sekaan linkin koodin, joka on muotoa [[lammaswiki:artikkeli|Tämä on linkkisi]]

4.3. URL-linkit (Ulkoinen linkki)

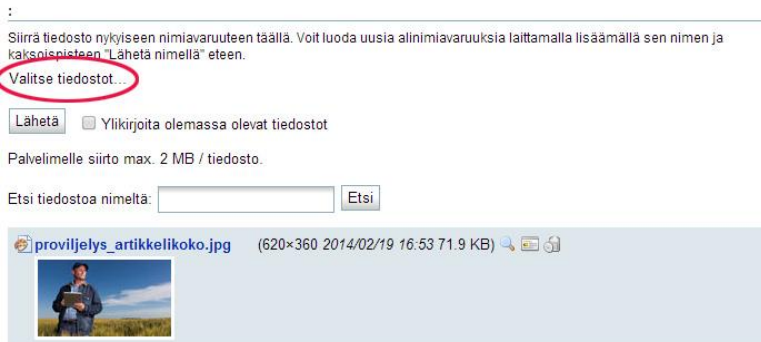
1. Klikkaa **Ulkoinen linkki** –painiketta, älä maalaa tekstiä.
2. Muodostuu koodipätkä: [[http://example.com|Ulkoinen linkki]]
3. Kirjoita tai liitä nettiosoitteesi tekstin ”http://example.com” tilalle – käytä koko osoitemuotoa http-alkuineen.
4. Kirjoita selkosanainen linkkiteksti tekstin ”Ulkoinen linkki” tilalle. Huomio kohdan 3 ja 4 välissä oleva erotinmerkki/pystyviiva.

Esimerkiksi: [[http://www.evira.fi|Tutustu Eviran sivuihin]]

Ulkoiset linkit on nyt asetettu aukeamaan automaattisesti uuteen ikkunaan (välilehteen).

4.4. Tiedostolinkit

1. Aseta kursori siihen kohtaan, mihin haluat linkin tulevan (esim. kappaleen alku, loppu).
2. Klikkaa työkalua ("Lisää kuvia ja muita tiedostoja")
3. Mediamanager avautuu.
4. Klikkaa vasemmassa laidassa kohtaa **+lammaswiki**. Näet Lammaswikin tiedostoja.
5. Klikkaa sitten "Valitse tiedostot..." -tekstiä. Linkkiä ei ole eroteltu värillä.

6. Valitse tiedosto koneeltasi, klikkaa **Lähetä**. Huomioi suhteellisen pienet tiedostokoot, siirron maksimi on vain 2MB/kpl.
7. Jos haluat linkittää tiedoston (tai kuvan, katso kohta 5 – *Kuvat*) heti, **klikkaa linkkiä**. Voit myös klikata **Valmis**, ja sulkea ikkunan – tiedosto on tallentunut mediapankkiin.
 - a. Jos klikkaat linkkiä, avautuu ikkuna linkityksen valinnoille, jos kyseessä on kuva. Muussa tapauksessa pelkkä tiedostolinkkiä klikkaaminen (esim. PDF) linkittää tiedoston artikkeliin pienen ikonin kera.

Tiedostot poistetaan mediapankista tiedoston kohdalta, viimeisestä roskakori-kuvakkeesta. Huomioi, ettei palvelu varmista poistoa vaan poisto on välitön.

5. Kuvat

5.1. Pääkuva artikkelin alkuun

1. Tee artikkelin alkuun pääotsikon jälkeen pari tyhjää riviä ja aseta kursori siihen (ennen ensimmäistä kappaletta)
2. Toista edellisen sivun ohjeen Tiedostolinkit askelmat 2-6 (tai jos olet jo ladannut kuvan, valitse se klikkaamalla sitä mediapankista).
3. **Linkkien asetukset** –ikkuna aukeaa. Ikkunasta valitaan kuvan käyttäytyminen (onko se esimerkiksi vain kuva, vai onko esimerkiksi tarkoitus linkittää isompaan alkuperäiskuvaan)

4. Valitse nämä valinnat:
 - a. Linkin kohde: kolmas ("Ei linkkiä")
 - b. Tasaus: ensimmäinen ("Älä tasaa")
 - c. Kuvan koko: yleensä turvallisin vaihtoehto on L, kuva pienenee 300 pikseliin huolimatta alkuperäiskoosta (huomioi kuitenkin latausrajoitus 2MB).
 - i. Small, Medium, Large, Original (pienentämätön). Viimeistä voi käyttää vain silloin, jos kuva on valmiiksi pienennetty.
5. Klikkaa **Liitä**.
6. Muodostuu koodi `{{:lammaswiki:esimerkkikuva.jpg?nolink&300}}`. Pikselikoko on merkitty numerolla loppuun, joten jos kuva näyttää liian pieneltä, muuta tilalle **450** (450 pikseliä), mikä on pääkuvaksi ok.

5.2. Kuva tekstin sekaan, teksti kiertää ympäri

Geenien vaikutus

Lampaan eri ominaisuuksiin vaikuttaa vaihteleva määrä geenejä. Kuitenkin esimerkiksi lihanmäärä ja kasvunopeus ovat määriteltävissä. Jalostuksessa ja ylipäätään lammastaloudessa tulisi kiinnittää huomiota eläimen ilmiäisistä on ympäristön ja perintötekijöiden yhdistelmään. Tulee kuitenkin muistaa että heteroosi ei tarkoita sitä, että

1. Aseta kursori *sen kappaleen alkuun* (virkkeen iso kirjain), minkä haluat kiertävän kuvaa.
2. Toista edellisestä kohdat 2-3.
3. Valitse nämä valinnat:
 - a. Linkin kohde: kolmas ("Ei linkkiä")
 - b. Tasaus: toinen ("**Tasaa vasemmalle**")"; tai neljäs, jos tulee oikeaan laitaan.
 - c. Kuvan koko: L

5.3. Linkitys kuvan alkuperäiskokoon pienennetystä kuvasta

1. Lataa tai valitse kuva.
2. Valitse ikkunasta **Linkin asetukset** nämä valinnat:
 - a. Linkin kohde: toinen ("Suora linkki")
 - b. Tasaus: valitse tarpeesi mukaan, joko tasauksella tai ilman
 - c. Kuvan koko: kokeile, esim. M

Tätä tapaa voidaan käyttää niissä tapauksissa, kun halutaan linkittää pieni esikatselukuva täysikokoiseen kuvaan (esim. kaaviot).

5.4. Kuvateksti

Toistaiseksi ainoa tapa saada kuvateksti on kirjoittaa se kuvakoodiin, ao. esimerkin mukaisesti, kuvakoon jälkeen pystymerkillä | eroteltuna (ilman välilyöntejä). Huomioi, ettet muuta tai poista koodin eri sulkeita.

[[{:lammaswiki:risteytyskaavio.jpg?direct&200|Kuvassa kahden rodun risteytyskaavio, klikkaa isommaksi}]]

6. Keskustelun lisääminen artikkeliin

Keskustelutoiminto on oletuksena piilossa, ja se lisätään aina tarpeen mukaan haluttuun artikkeliin. Lisääminen on helppoa, kirjoita tai liitä artikkelin loppuun muokkaustilassa tämä teksti merkkeineen:

~~DISCUSSION~~

Keskusteluun osallistutaan kirjautuneena käyttäjänä, ja viestit julkaistaan käyttäjän koko (omalla) nimellä. Keskusteluliitännäinen tarjoaa useita eri toimintoja:

- viesteihin voi **vastata** (viestiketju)
- ylläpitäjä voi **muokata**, **piilottaa** (kätkeä) tai jopa **poistaa** yksittäisiä viestejä

Kun haluat poistaa keskusteluliitännäisen artikkelista, kirjoita/kopioi muokkaustilaan tämä teksti:

~~DISCUSSION:off~~

Jos haluat sulkea keskustelun, *mutta* pitää kirjoitetut viestit näkyvissä, jätä liitännäinen silloin näkyviin ja sulje se vain tällä komennolla:

~~DISCUSSION:closed~~

6. Lähdeviittaukset

DokuWiki sisältää Footnotes-toiminnon, jolla sisällön lähdeviittausten tekeminen on helppoa.

Viittaus tehdään kirjoittamalla se kahden sulun sisään alla olevan esimerkin mukaisesti. Viitteellä ei ole merkki- tai pituusrajoitusta.

Lähdeviittaus voi myös olla internetlinkki – alustahan muotoilee [www](http://www.linkki.fi)-muotoiset tekstit (www.linkki.fi) automaattisesti toimiviksi linkeiksi. Linkkejä käyttäessä on hyvä mainita wikien tyyliin, milloin lähdelinkkiin on viitattu, sekä linkin sisältö selväsanaisesti. Ks. esimerkki 2.

Esimerkki 1:

...lopuessa eläimet siirretään toiselle laitumelle sen sijaan, että niille tuotaisiin lisäruokaa muualta ((Richard Nilsson et al., Lammaskirja, WSOY 2011)).

Esimerkki 2:

...lopuessa eläimet siirretään toiselle laitumelle sen sijaan, että niille tuotaisiin lisäruokaa muualta ((Valviran nettisivut., www.valvira.fi/asiaX/asiaB.html, viitattu 13.5.2014))

7. YouTube-videot

DokuWiki tukee YouTube-videoita. Videot voi liittää joko upotettuna (eri koossa), tai suorana linkkinä. Videon linkittämiseen tai upottamiseen tarvitset vain videon tunnuksen (ID:n), jonka saa selainriviltä, sekä seuraavan koodin.

1. Mene selaimella haluamaasi videoon, esim. <https://www.youtube.com/watch?v=9wayfGmN7Fk>
2. Kopioi merkin = jälkeinen numero- ja kirjainyhdistelmä eli ID leikepöydälle (maalaa teksti, Ctrl+C)
3. Luo tai muokkaa Lammaswikiin artikkeli, johon haluat videon linkittää
4. Liitä siihen seuraava koodi `{{youtube>small:9wayfGmN7Fk}}`, jossa korvaat numero- ja kirjainyhdistelmän videosi vastaavalla.

Koko määritellään esimerkin tekstin **small** tilalle. Vaihtoehto **large** on suositeltava, jos videoita ei ole montaa samalla sivulla.

Voit myös liittää videon pelkkänä linkkinä, tällöin videosta tulee wikiin vain klikattava kuvake. Korvaa koodissa tällöin small sanalla **link**.

